

V

I

a

S

t

**FERNANDO
ARAMBURU**

„Bohatá kniha, čtenářská výzva... její důmyslná stavba připomíná mořský příboj: pokaždé, když voda ustoupí, v písku nalézáme další stopy.“
(The Washington Post)

„Mimořádně působivé dílo. Autor vykresluje mikrokosmos politických a společenských tlaků natolik hutně a s tak hlubokým citem, až si znovu uvědomujeme, jak strhující a mocná může literatura být. Skrz naskrz podivuhodná kniha.“
(Die Zeit)

„Dnes už mne málokterá kniha rozpláče, ale když jsem četl poslední stránku tohoto románu, draly se mi slzy do očí. Aramburu své krajany zkoumá velmi podrobně a nabádá nás k zamyšlení nad bolestivými propastmi našeho vlastního světa a nad cestami ke smíření. Z románu Vlast se toho nejvíce dozvídáme sami o sobě.“
(The Sunday Times)

**FERNANDO
ARAMBURU**

PŘELOŽIL
VÍT KAZMAR

V

I

a

s

t

Vydání této knihy je podpořeno
španělským ministerstvem kultury a sportu.
Esta obra ha sido publicada con una subvención
del Ministerio de Cultura y Deporte de España.

Patria

© Fernando Aramburu, 2016

Published by agreement with Tusquets Editores, Barcelona, Spain.

© Translation Vít Kazmar, 2019

© Graphic & Cover Design Stará škola, 2019

© Filip Tomáš — Akropolis, 2019

ISBN 978-80-7470-257-0

ISBN 978-80-7470-258-7 (MOBI)

ISBN 978-80-7470-259-4 (ePUB)

Tamhle jde, chudinka, roztrhne se o něj. Jako se vlny tříští o útesy. Troška pěny a sbohem. Copak nevidí, že se ani neobtěžuje otevřít jí dveře? Ovládl ji, ochočil si ji.

A co ty boty na podpatku a rudé rty? Proč? Vždyť je jí pětáctyřicet. Holka, proč se při své úrovni, při svém postavení a vzdělání chováš jako puberťačka? Kdyby to tak viděl *aita...*

Když Nerea nastupovala do auta, pohlédla k oknu a vytušila, že matka ji jako obvykle sleduje přes záclonu. A třebaže matku z ulice nemohla vidět, trefila se, Bittori ji lítostivě pozorovala, mračila se, mluvila sama pro sebe a špitla si tamhle jde, chudinka, pro toho ješitu, kterého nikdy nenapadlo udělat někomu radost, je jenom okrasa. Copak neví, že ženská musí být opravdu zoufalá, aby se po dvanácti letech manželství snažila svádět svého muže? Vlastně je dobře, že neměli děti.

Nerea krátce zamávala na rozloučenou a pak nastoupila do taxíku. Její matka, schovaná ve třetím patře za záclonou, uhnula pohledem. Nad střechami bylo vidět široký pás moře, maják na ostrově Santa Clara a v dálce řídká oblaka. Podle předpovědi mělo být slunečno. A ona, ach, jak já stárnu, znovu pohlédla na ulici a taxík už zmizel z dohledu.

A pak daleko za střechami, za ostrovem a za modrou čarou obzoru, daleko za vzdálenými mraky a ještě dál, v provždy ztracené minulosti, hledala výjevy ze svatby své dcery. A znovu ji uviděla v katedrále Dobrého pastýře, v bílých šatech,

s kyticí v ruce a s přehnanou radostí v srdci, a jak ji viděla vycházet, tak štíhlou, usměvavou a krásnou, přepadly ji zlé předtuchy. Když se večer sama vrátila domů, jen málo scházelo, aby se posadila před Txatovu fotografii a svěřila se mu se svými obavami; ale bolela ji hlava a krom toho, když šlo o rodinu, a tím spíš o jeho dceru, Txato býval často sentimentální. Tenhle chlap zkrátka neměl k slzám daleko, fotky sice nepláčou, ale já vím, proč to říkám.

Podpatky měly Quiquemu povzbudit apetit, ale ne zrovna ten, který se tiší jídlem. Klap, klap, klap, slyšela je chvílku předtím tlouct do parket. Jestlipak mi v nich nenadělá díry. Nevyčetla mu to, nechtěla dělat dusno. Zdrží se jen chvílku. Přišli se rozloučit. A z něj byla už v devět ráno cítit whisky nebo nějaké pití, které prodává.

„Mami, určitě to zvládneš sama?“

„Proč nejedete na letiště autobusem? Taxík odtud až do Bilbao vás bude stát řůru peněz.“

On:

„S tím si nelam hlavu.“

Kufry, není to pohodlné, strašně to trvá, dodal na vysvětlenou.

„Já vím, ale vyrážíte s předstihem, ne?“

„Mami, netlač na nás. Už jsme se rozhodli pro taxík. Je to nejpohodlnější.“

Quique začínal být netrpělivý.

„Jediná pohodlná možnost.“

Dodal, že si půjde ven zapálit, a vy si zatím popovídáte. Ten chlap je ale navoněný. Jenže z pusy je mu cítit kořalka, a to je sotva devět ráno. Rozloučil se, zatímco se prohlížel před zrcadlem v předsíni. Frajírek. A potom Neree řekl — přísně, srdečně, ale stroze?

„Pospěš si.“

Pět minut, slíbila. Nakonec se to protáhlo na čtvrt hodinu. S matkou mezi čtyřma očima: tahle cesta do Londýna pro ni hodně znamená.

„Nedokážu si představit, že máš v manželových jednáních se zákazníky nějaký význam. Nebo jsi snad začala pracovat v jeho firmě a nic mi neřekla?“

„V Londýně se opravdu pokusím naše manželství zachránit.“

„Už zase?“

„Naposled.“

„A jak na to půjdeš tentokrát? Budeš ho hlídat, aby ti nepláchl s první, kterou potká?“

„Mami, prosím tě. Neztěžuj mi to.“

„Moc ti to sluší. Máš novou kadeřnici?“

„Pořád stejnou.“

Nerea náhle ztišila hlas. Nato se její matka otočila a pohlédla k domovním dveřím, jako by se bála, že je někdo špehuje. Ne, nic se neděje, jen že zavrhli nápad adoptovat dítě. Tolik to probírali. Číňan, Rus nebo černoušek. Holčička nebo chlapeček. Nerea se snu nevzdala, ale Quique se stáhl. Chce vlastního syna, tělo ze svého těla. Bittori:

„Takhle biblicky teď mluví?“

„Myslí si, jak jde s dobou, ale je staromódnější než chleba s máslem.“

Nerea si sama zjistila, co je potřeba k žádosti o adopci, a skutečně splňovali všechny požadavky. Peníze nepředstavovaly žádný problém. Byla odhodlaná cestovat až na kraj světa a stát se konečně matkou, ačkoli by dítě sama neporodila. Ale Quique rozhovor rázně ukončil. Ne a hotovo.

„Hoch je trochu bezcitný, nezdá se ti?“

„Přál by si vlastního chlapečka, co by se mu podobal, co by jednou hrál za Real. Je tím posedlý, mami. A bude ho mít. Ach jo, když ten si něco vezme do hlavy. Nevím s kým. S nějakou, která bude chtít. Neptej se. Nemám tušení. Zaplatí, kolik bude třeba, a najme si břicho. Pokud jde o mě, pomohla bych mu najít zdravou matku, která mu jeho přání splní.“

„Jsi praštěná.“

„Ještě jsem mu to neřekla. Myslím, že teď v Londýně budu mít příležitost. Dobře jsem si to promyslela. Nemám žádné právo chtít po něm, aby byl nešťastný.“

U domovních dveří se jemně dotkly tvářemi. Bittori: ano, zvládne to sama, šťastnou cestu. Nerea stála na odpočívadle, čekala na výtah a řekla cosi o životní smůle a o tom, že se nemáme vzdávat radosti. Pak matce poradila, aby vyměnila rohožku.

Než se stala ta věc s Txatem, tak věřila, ale teď už nevěří. A to byla v mládí tolik zbožná. Dokonce málem vstoupila do kláštera. S kamarádkou z městečka, na kterou raději nechce vzpomínat. Obě od svého rozhodnutí upustily na poslední chvíli, jednou nohou v noviciátu. Vzkříšení mrtvých, život věčný, Stvořitel, Duch Svatý, to všechno jí teď připadá jako báchorky.

Rozčílilo ji těch pár biskupových slov vyřčených jen tak, aby se neřeklo. Bála se nepotřást rukou tak významnému muži. Lepkává na dotek. Ale zato se mu podívala do tváře, aby mu mlčky, leskem svých očí dala najevo, že už není věřící. Jakmile spatřila Txata ležet v rakvi, její víra v Boha praskla jako bublina. Dokonce to pocítila tělesně.

A přesto čas od času chodí na mši, možná silou zvyku. Posadí se do lavice v zadní části kostela, kouká farníkům na záda a na zátylky, mluví sama se sebou. Doma na ni totiž doléhá samota. Není z těch, kdo chodí po barech a kavárnách. A nákupy? Jen to nejnnutnější. Vytratila se i chuť flirtovat, která jí před tou událostí s Txatem nescházela, možná další bublina. A kdyby na ni Nerea pořád nenaléhala, nosila by den za dnem stejné oblečení.

Na nákupy nechodí, raději se posadí v kostele a provozuje svůj mlčenlivý ateismus. Nerouhá se, nepohrdá přítomnými věřícími, to si zakázala. Dívá se na obrazy a říká/myslí si: ne. Občas si to říká/myslí a lehce při tom vrtí hlavou.

Pokud se zrovna slouží mše, zdrží se déle. To pak v duchu popírá všechno, co kněz tvrdí. Modleme se. Ne. Toto je tělo Kristovo. Ne. A takhle celou dobu. Když ji přemůže únava, občas si ve vší slušnosti trochu zdřímne.

Vyšla z jezuitského kostela v ulici Andía už za šera. Čtvrtek. Příjemné teplo. Odpoledne si všimla, že displej teploměru u lékárny ukazuje dvacet stupňů. Provoz, chodci, holubi. Zpozorovala známou tvář. Bez rozmýšlení přešla na druhý chodník. Náhlá změna směru ji dovedla na náměstí Guipúzcoa. Přešla je cestou podél jezírka. Bavila se pozorováním kachen. Tak dlouho už tudy nechodí. Od Nereina dětství, pokud si dobře vzpomíná. Vybavila si černé labutě, které tu dnes už nejsou. Bim, bam, bim. Z úvah ji vytrhla zvonkohra místního zastupitelstva.

Osm hodin. Vlažný čas, přívětivý říjen. Náhle si vzpomněla, co jí Nerea ráno řekla. Aby si vyměnila rohožku? Ne, že se člověk nemá vzdávat radosti. Pche, tyhle řečičky se vykládají starým lidem pro povzbuzení. Bittori neměla problém uznat, že je nádherné odpoledne. Ale k radostnému jáсотu by potřebovala docela jiný důvod. Například? Ach, co já vím. Aby někdo vynalezl stroj na kříšení mrtvých a vrátil mi mého manžela. Položila si otázku, zda by po tolika letech neměla už zvolna uvažovat o tom, že zapomene. Zapomenout? Co to znamená?

Ve vzduchu se vznášela vůně jakoby po chaluhách a mořské vodě. Nebylo ani trochu chladno, nefoukal vítr a nebe bylo jasné. Dostatečné důvody, řekla si, jít domů pěšky a ušetřit si cestu autobusem. V Urbietově ulici zaslechla své jméno. Slyšela je jasně, ale ohlédnout se nechtěla. Dokonce přidala do kroku, ale nebylo to nic platné. Zezadu ji dostihly chvatné kroky.

„Bittori, Bittori.“

Hlas se ozýval příliš blízko, než aby mohla dále předstírat, že neslyší.

„Užs to slyšela? Říkají, že končí, že další atentáty už nebudou.“

Bittori se nemohla ubránit vzpomínce na dobu, kdy se právě takhle sousedka vyhýbala setkání na schodech, nebo v dešti čekala na rohu ulice s nákupem položeným mezi chodidly, aby se nepotkaly u vchodu.

Zalhala:

„Ano, slyšela jsem to před chvílkou.“

„To je výborná zpráva, že? Konečně budeme mít klid. Už bylo na čase.“

„No, uvidíme, uvidíme.“

„Mám radost hlavně kvůli lidem jako vy, co jste si tolik vytrpěli. Ať to všechno jednou provždy skončí a nechají vás na pokoji.“

„Co má skončit?“

„No ať přestanou lidi trápit a bojujou za svou věc bez zabíjení.“

A jelikož Bittori mlčela a neprojevila zájem v rozhovoru pokračovat, sousedka se rozloučila, jako by měla najednou velmi naspěch.

„Já už musím, slíbila jsem synovi k večeři parmice. Má je moc rád. Jestli jdeš domů, doprovodím tě.“

„Ne, mám kousek odtud s někým sraz.“

Přešla na druhý chodník, aby se sousedce ztratila z dohledu, a hodnou chvíli se nazdařbůh procházela po okolí. Protože až bude ta husa čistit parmice pro svého syna, který mi vždycky připadal jako pitomec a prostáček k tomu, a uslyší mě přicházet domů chvíli po ní, určitě si pomyslí: heleme se, nechtěla se se mnou bavit. Bittori! Co? Začínáš být zahořklá a už jsem ti mockrát říkala, že... No jo, dej už pokoj.

Později cestou domů položila dlaň na drsný kmen stromu a řekla si: děkuju za tvou lidskost. Pak ji položila na zeď jednoho domu a větu zopakovala. Aniž se zastavila, totéž udělala s odpadkovým košem, lavičkou, sloupem od semaforu a s dalším městským vybavením, které cestou mýjela.

Domovní dveře, tma. Lákalo ji vyjet nahoru výtahem. Opatrně. Hluk by mě mohl prozradit. Rozhodla se vystoupat

do třetího patra bosky. Ještě stihla špitnout své poslední poděkování: milé zábradlí, za tvou lidskost. Co nejopatrněji vsunula klíč do zámku. Co se Neree na té rohoži nezdá? Já téhle holčičce zkrátka nerozumím a myslím, že jsem jí nerozuměla nikdy.

Chvíli nato zazvonil telefon. Ikatza pospávala na pohovce a vypadala jako chomáč černých chlupů. S přivřenýma očima nehybně pozorovala, jak její panička kráčí k přístroji. Bittori počkala, až zvonění ustane, přečetla si číslo na displeji a zavolala zpět.

Rozrušený Xabier. *Amo, amo.* Ať si zapne televizi.

„Už jsem to slyšela. Od koho? Od té ženské nad náma.“

„Aha, myslel jsem, že to nevíš.“

A poslal jí polibek a ona jemu také a dál už nemluvili a rozloučili se. Řekla si: nebudu zapínat televizi. Ale za chvíli ji přemohla zvědavost. Na obrazovce uviděla trojici mužů s kápěmi a barety, seděli za stolem, vzhled ve stylu Ku Klux Klanu, bílý ubrus, vlastenecké prapory, mikrofon, a v duchu si položila otázku, zda matka muže, který mluví, pozná jeho hlas. Při pohledu na záběry cítila silný odpor, obracel se jí žaludek. Nedokázala se na ně dívat, vypnula televizi.

Den pro ni byl u konce. Kolik je hodin? Bude deset. Dala kočce čerstvou vodu a šla spát dřív než obvykle, bez večeře, ani si neotevřela časopis ležící na nočním stolku. V noční košili se zastavila před Txatovou fotografií visící na stěně ložnice a řekla mu:

„Zítřka ti to přijdu vyprávět. Myslím, že radost mít nebudeš; ale jednou je to zpráva dne a ty máš právo ji slyšet.“

Když zhasla, pokusila se z očí vytlačit alespoň jednu slzu. Nic. Sucho. A Nerea nezavolala. Ani se neobtěžovala dát jí vědět, jestli do Londýna dorazili. Ovšem, má asi spoustu práce se zachraňováním svého manželství.

Už pár let nahoru na Polloe nechodí pěšky. Což o to, mohla by, ale unaví se. Ne že by jí únava vadila, ale proč by to vlastně dělala? Proč? Navíc ji teď občas nějak píchá v břiše. Takže Bittori sedne na devítku, která ji doveze skoro až ke vstupní bráně hřbitova, zajde na hrob a pak už pěšky dolů do města. Z kopce je to jiná.

Vystoupila za jakousi paní, v autobuse jely samy. Pátek, klid, pěkné počasí. A na oblouku nad vchodem si přečetla: TAM, KDE JSME TEĎ MY, BUDETE I VY. Tyhle morbidní řečičky mě neomráčí. Hvězdný prach (říkali to v televizi), to jsme, a je fuk, jestli chodíme po světě, nebo ležíme pod drnem. A i když ten protivný nápis nesnášela, vždycky si ho musela přečíst, než vstoupila.

Holka, ten kabát jsi mohla nechat doma. Překážel jí. Vzala si ho jenom proto, aby měla na sobě něco černého. V prvním roce držela smutek; pak už na ni děti naléhaly, aby žila normálně. Normálně? Ti dva tůňové netuší, o čem mluví. Poslechla je, protože chtěla, aby jí dali pokoj. Nemůže se ale zbavit dojmu, že procházet se mezi mrtvými v barevném oblečení je neuctivé. Takže ráno otevřela skříň, hledala něco černého, čím by zakryla ostatní oblečení v různých odstínech modré, uviděla kabát a oblékla si ho, i když věděla, že jí v něm bude horko.

Txato leží v témže hrobě jako jeho teta a prarodiče z matčiny strany. Hrob tvoří v mírném svahu u cestičky řadu s dalšími podobnými. Na náhrobku stojí jméno a příjmení

nebožtíka, datum narození a datum, kdy byl zavražděn. Přezdívka chybí.

Když se chystal pohřeb, příbuzní z Azpeitie Bittori poradili, aby na náhrobek raději nedávala žádné připomínky, symboly či odkazy, podle kterých by se dalo poznat, že Txato se stal obětí ETA. Jinak by mohla mít potíže.

Ohradila se:

„Tak podívejte, jednou už ho zabili. Myslím, že podruhé to neudělají.“

Ne že by snad Bittori napadlo vyrýt na náhrobek, proč její manžel zemřel; ale jakmile se jí něco snažili vymluvit, chtěla to stůj co stůj provést.

Xabier s příbuznými souhlasil. Takže na náhrobek nechali vyrýt jen jméno a data. Nerea volala ze Zaragozy a troufale navrhla, aby druhé datum pozměnili. Překvapení: cože?

„Napadlo mě, že by tam mohlo být datum den před atentátem nebo po něm.“

Xabier pokrčil rameny. Bittori prohlásila, že ani náhodou.

Když o pár let později někdo počmáral náhrobek Gregorioví Ordóñezovi, který leží pár set metrů od Txata, Nerea měla tu drzost starý spor, na který už všichni zapomněli, vytáhnout. Očima ukázala na fotografii v novinách a povídá matce:

„Vidíš, že bylo lepší *aitu* trochu ochránit? Podívej, co jsme si ušetřili.“

Bittori tehdy odhodila vidličku na stůl a řekla, že odchází.

„Kam jdeš?“

„Nějak mě najednou přešla chuť.“

Zamračeně a vztekle odešla z dceřina bytu a Quique, zatímco si zapaloval cigaretu, obrátil oči v sloup.

Hroby lemují cestu jeden vedle druhého. Bittori vyhovuje, že obruby vyčnívají skoro půl metru nad zem, takže si může na hrob bez potíží sednout. Za deště ne, to se ví. Protože kámen bývá tak jako tak studený (a za ta léta zákonitě špinavý a porostlý lišejníky), nosí si v kabelce čtverec igelitu

vystřižený z nákupní tašky a šál, ze kterých si dělá polštářek. Posadí se na něj a vypravuje Txatovi, co mu vyprávět potřebuje. Když jsou poblíž další lidé, mluví s ním v duchu; když je sama, což je obvyklé, mluví, jako by si povídali.

„Dcera už je v Londýně. Tedy předpokládám, protože se neuráčila zavolat. Tobě volala? Mně ne. V televizi o žádné letecké nehodě nic neříkali, takže беру za hotovou věc, že už oba do Londýna dorazili a teď ve dne v noci zachraňují manželství.“

Na začátku dala Bittori na náhrobek čtyři květináče. Pravidelně o ně pečovala. Dělalý parádu. Pak nějakou dobu nahoru na hřbitov nechodila. Květiny jí uschly. Další vydržely až do první jinovatky. Koupila ohromný květináč. Xabier ho přivezl na kolečku. Společně do něj zasadili mladičkový zimostřez. Jednou ráno ho našli povalený, květináč se rozbil a část hlíny se vysypala na náhrobek. Od té doby zůstal Txatův hrob bez okras.

„Mluvím, jak se mi zlíbí, a nikdo mi v tom nezabrání, ty ze všech nejvíce. Jestli si dělám legraci? Už nejsem, jako kdyžs byl naživu. Stala se ze mě zlá ženská. Vlastně, zlá ani ne. Studená, odtažitá. Kdybys ožil, nepoznal bys mě. A jen si nemysli, tvoje milovaná dceruška, tvůj poklad, má na té mé proměně lví podíl. Leze mi na nervy. Zrovna jako když byla dítě. Samozřejmě s tvým svolením. Vždycky ses jí zastával. Připravil jsi mě o autoritu, a ona si mě nikdy nenaučila vážit.“

O tři nebo čtyři hroby výš byl vedle asfaltové stezky písčítý plácek. Bittori se zadívala na dvojici vrabčáků, která se tam právě posadila. Ptáci si s roztaženými křídly dopřávali písečnou koupel.

„Pak jsem ti ještě chtěla říct, že ta sebranka se rozhodla přestat s vražděním. Ještě není jasné, jestli to prohlášení myslí vážně, nebo jenom blafujou, aby měli čas přezbrojit. Tobě to stejně nepomůže. A nemysli si, mně moc taky ne. Hrozně potřebuju vědět pravdu. Od samého začátku. A nezastaví mě. Nikdo mě nezastaví. Ani děti ne. Pokud se to vůbec dozvedí.“

Protože já jim nic neřeknu. Jsi jediný, kdo o tom ví. Nepřerušuj mě. Jediný, kdo ví, že se tam vrátím. Ne, do vězení jít nemůžu. Ani nevím, kde ten darebák sedí. Ale oni určitě z městečka neodešli. A navíc by mě opravdu moc zajímalo, v jakém stavu je teď náš dům. Klid, Txato, Txatito, Nerea je v cizině a Xabier jako obvykle žije jen svou prací. Nic se nedozvědí.“

Vrabci odletěli.

„Přísahám, že nepřeháním. Hrozně moc se potřebuju konečně smířit sama se sebou, sednout si a říct: tak, je konec. Konec čeho? No, poslouchej, Txato, to také musím zjistit. A je-li nějaká odpověď, najdu ji jedině v městečku, a proto tam vyrazím ještě dnes odpoledne.“

Vstala. Pečlivě složila šál i čtverec igelitu a schovala si je. „Tak, teď už to víš. A nikam nechod.“

Říká se, povídá se, v novinách se psalo, že ho našel pastýř. Hnal stádečko vyprahlými stráněmi v okolí Burgosu a tam leželo znetvořené mrtvé tělo napůl sežrané divokou zvěří.

Pastevec policii sdělil, že u mrtvoly našel zbraň. Ministr vnitra považoval tuto okolnost za dostatečný důkaz ve prospěch hypotézy o sebevraždě. Z druhu zbraně vyvodil, že mrtvý měl styky s ETA.

V kapse mrtvého muže policie objevila občanský průkaz na falešné jméno. Ve večerních televizních zprávách byla odvysílána fotografie. V městečku ji všichni poznali.

Patxi o samotě pověděl Josetxovi a Juani, že organizace o Jokinovi už nějakou dobu neměla žádné zprávy.

„Musíte se připravit na nejhorší.“

Rakev přivezli zavínutou do baskické vlajky. Mrholení a deštníky. Policie vraždí!, skandovaly stovky hlav na ulicích. Pohřbu se zúčastnily spousty lidí, kteří zpívali se zařatou pěstí nad hlavou, slíbili pomstu a vložili Jokina do země. V létě jeho portrét v nadživotní velikosti vévodil z radničního balkonu místním slavnostem.

Rodiče na dně. Řeznictví několik dní zavřené. Ale zatímco Juani se zvolna dávala dohromady, vstřebávala svou bolest a utěšovala se modlitbami, Josetxo upadl do hluboké deprese. Tedy, aspoň to říkali. A kdo? Sousedé. A také Juani, která se tou dobou přišla k Miren domů párkrát vypovídat. Vyprávěla o Josetxově nekonečném mlčení, o tom, jak manžel

přes den tráví celé hodiny v posteli a jak ho nelze přimět, aby vstal.

Mezi čtyřma očima se dohodly/rozhodly, že Joxian si s ním půjde promluvit, pobude s ním a možná, kdo ví, chlap chlapovi rozumí, třeba mu i pozvedne náladu. Joxian, večer po příchodu domů:

„Už jednou jsi mi poručila, abych tam šel, a bylo to strašné.“

Vrčel, klel, nadával. Klepny, vlezlé, otravné klepny. A Miren s naprostým klidem dál při otevřeném okně obalovala rybu. Nechala ho mluvit jako člověk, který čeká, až se vybije baterie u budíku.

Později, v posteli:

„Poslyš, jestli nechceš, tak tam nechod'. Zítra řeknu Juani, že se ti nechce a hotovo.“

„Ty prosím tě mlč, dneska už tě mám plné zuby.“

A znova šel a na ulici si brblal. Věděl/bál se, že ten druhý mu ztropí plačtivou scénu jako prve a nemám potuchy, jak to zvládnou. Už byla skoro zavírací doba. V řeznictví žádný zákazník. Masný, mastný zápach. A za pultem Josetxo, na sobě bílou zástěru s krvavými skvrnami. Jakmile Joxiana uviděl, propukl v pláč, prudce trhal rameny a hlasitě, hrdelně vzlykal. Statný, urostlý muž se Joxianovi vrhl kolem ramen a ten mu poplácával svalnatá záda a po svém jej povzbuzoval:

„Kurva, Josetxo, kurva.“

Nic jiného ho nenapadlo. Hledal slova, ale nacházel jen nadávky a kletby. Dokonce si ani nebyl jistý, zda je pronáší správným tónem a se správným výrazem. A kromě toho, Josetxo je prima chlap, ano, ale opravdový přítel to není. Jeho přítel je Txato. Ten ano, přestože už spolu nemluví. Řezník, který kartám ani ježdění na kole nikdy neholdoval, mu zkrátka nebyl tak blízký.

Josetxo se rozhodl, že zavře o trochu dřív než obvykle. Poprosil Joxiana, aby stáhl roletu, protože nechtěl, aby ho nějaký kolemjdoucí viděl v tomhle stavu. Pak s rukama v bok

sklíčeně hleděl do stropu a zvolna se uklidňoval. Položil jednu ze svých ohromných dlaní Joxianovi na rameno, jako by chtěl dát najevo: teď už s tebou dokážu mluvit.

„Já tušil, že přijdeš.“

„To mají na svědomí naše manželky. Jsem tu zase s tebou a nevím, co říct.“

„Konečně mi někdo nelže. A za to ti děkuju.“

Nabídl mu místo k sezení v zadním traktu prodejny. Nabídl mu pití (musí být bez alkoholu), které měl v lednici. Nabídl mu jídlo. Žádné okolky: jestli chce uždibovat, ať jde k pultu.

„Vezmi si, na co máš chuť. Chleba nemám.“

Joxian odmítl všechno kromě místa k sezení.

„Hlavně mě prosím tě neutěšuj. Jestli máš všech pět pohromadě, seber se a jdi hledat svého syna. Do Francie, kamkoliv. Čapneš ho, seřežeš a dotáhneš ho domů nebo předáš policii. Modli se, ať ho co nejdříve zatknou. Sice ho zavřou, ale aspoň o něj neprijdeš jako já.“

Joxian seděl na židli, mlčel a držel náležitý výraz.

„Ani mě nenechali přichystat pohřeb. Popadli syna a sehráli s ním vlasteneckou frašku. Jeho smrt jim vyloženě spadla z nebe. Politicky ho využili, chápeš? Tak jako využívají každého. Jako ovce, to ti povídám. Naivkové. A Joxe Mari jakbysmet. Nažhaví je, strčí jim zbraň a hybaj zabíjet. Doma jsme se o politice nikdy nebavili. Mě politika nezajímá. Tebe jo?“

„Ani za mák.“

„Nakukají jim nebezpečné myšlenky, jsou mladí, padnou do pastí. Pak se mají za hrdiny, protože nosí zbraň. A nedojde jim, že nechali práce, opustili rodinu i přátele, a výměnou nedostanou nic, protože na konci je čeká jediná odměna, vězení nebo hrob. Všechno opustili, aby poslouchali rozkazy čtyř prospěchářů. A taky aby zničili životy dalším lidem a nadělali široko daleko spoustu vdov a sirotků.“

„Tohle tady neříkej, jo?“

„Já si budu říkat, co budu kurva chtít.“

„Oni ti otráví život.“

„Měl jsem syna, přišel jsem o něj. Co mi záleží na životě?“

„Podívej se na Txata. Nikdo už s ním nemluví.“

„Mluv s ním ty, jsi jeho přítel.“

„Udělal by mi totéž co jemu.“

„Tohle je země lhářů a srabů! Poslouchej, Joxiane, dej na mě. Přestaň blbnout a jdi hledat Joxe Mariho.“

„To není tak snadné, jak si myslíš.“

„Vědět tenkrát, kde je Jokin, udám ho policii. Teď bych měl syna, byť ve vězení. A kdyby se mnou přestal mluvit, tak co? Z vězení člověk jednou vyleze. Z rakve už nikdy.“

Po téměř hodinovém rozhovoru Joxian odešel z řeznictví se sklopenou hlavou. Původně měl v úmyslu jít si zahrát do Pagoety. Jak se mám po tom všem, co mi řekl, soustředit na karty? A tak šel s balíčkem klobás a jelítek, které mu Josetxo daroval, rovnou domů.

Miren, udiveně:

„Jdeš nějak brzo. Tak co, zvedl jsi mu náladu?“

„Ani trošku, místo toho ji on zkazil mně. Už mě za ním nikdy neposílej.“

Leden. Úterý. Co je tohle za nápad? V úterý dopoledne. Šedivý, deštivý pracovní den. Taková důležitá událost, na kterou se bude celý život vzpomínat, má se vybrat jarní nebo letní víkend, proboha, modré nebe, příjemné teplo, všichni příbuzní se pěkně vyšňoření s úsměvem zhoufují před fotografem u kostelní brány. To je samozřejmě pod jejich úroveň. Arantxa zavolala. V kolik hodin? Něco po jedenácté. Zvedla to Miren. Žádné blahopřání. Stroze, přísně jí řekla, že tohle se matce nedělá. Podrobnosti ji nezajímaly, nezajímalo ji nic, rozloučila se, zavěsila a nechtěla plakat. Já? Je to její život.

Po druhé hodině přišel Joxian ze slévárny.

„Špatná zpráva.“

„Chytli ho?“

„Vdala se.“

„Kdo?“

„Tvoje dcera.“

„A to má být špatná zpráva?“

„Jsi hlupák nebo co? Měla civilní obřad s tím ze Salaman-ky. Tak a teď dávej pozor a počítej. Bez Božího požehnání, bez pozvánky, bez hostiny. Takhle by se nezachovali ani cikáni.“

Joxian najednou vykulil oči. Uprostřed strhaného obličeje oči jako sova: od šesti od rána v jednom kuse u pece. Nesouhlasil. Za prvé, dceřina svatba je pro něj úžasná novina

a důvod k oslavě, krucinál. A potom: jak dlouho už spolu žijou? Neví. Dva, tři roky? Rozhodně dost dlouho, a proto je také Miren ustavičně hubuje. Takže už bylo na čase dát vztahu oficiální podobu. Jejich dcera se vdala za muže, kterého miluje, což Joxianovi nepřipadá jako důvod ke znechucení, právě naopak. A ten mladík, náš zeť, není ze Salamanky, narodil se v Renterii. I kdyby se narodil v Salamance, záleží na tom?

„Pro mě za mě, ať je třeba Číňan, černochoch nebo cikán. Moje dcera si ho vybrala a hotovo.“

„Ty jsi hlupák, vždycky jsi byl hlupák a zemřeš jako hlupák. Nevíš, o čem mluvíš. Asi ses ráno praštil do hlavy. Tak schválně, ty chytráku, běž za otcem Serapiem a pověz mu, že se tvoje dcera vdala bez požehnání církve s chlapem, který nemluví baskicky.“

„Se slušným, pracovitým mužem, který si jí váží a má ji rád.“

To už bylo na Miren příliš: rozzlobeně si strhla zástěru. Hodila ji přes opěradlo od židle. A zatímco spěchala z kuchyně zavřít se na záchod, aby mohla plakat beze svědků, z úst se jí vydral výkřik:

„Ach Bože, já jsem na všechno tak sama, tak sama!“

Uplynulo mnoho dní, mnoho vody odteklo. V únoru se obě rodiny dohodly na společném setkání v restauraci. Miren, sarkasticky: oslava v úzkém kruhu, jako by šlo o pohřeb. Celkem sedm stolovníků: novomanželé, jejich rodiče a Gorka, který si navzdory své matce nechtěl vzít sako a kravatu, protože se měl po jídle sejít s kamarády a nechtěl, aby se mu smáli. Miren neoblomně, přísně trvala na svém. Arantxa a Guillermo se za chlapce přimluvili a on dorazil v mikině a teniskách a odešel jako první.

Ostatní pánové se oblékli, jak velela tradice a manželky. Sako jim bylo tuhle moc velké, tam zas moc volné a vypouklé. Jako dělníci, kteří výjimečně vypadají k světu, protože je drahé polovičky oblékly/přestrojily; vzaly si na starost také — nemel se, stůj klidně — vázání kravaty.

Dámy vypadaly lépe. Vkusněji a stylověji. Všechny tři s účesem od kadeřnice. Arantxa si oblékla tmavě zelené šaty, které měla v den svatby, a do vlasů si na stranu vetkla látkovou růži stejné barvy; Miren model v barvě námořnické modři, který si koupila v obchodě v San Sebastiánu, a Angelita své faldy nasoukala do kombinace bílé blůzy a béžové sukně, takže Miren měla večer v posteli důvod k rozhořčené kritice.

Joxian, s tváří obrácenou ke zdi, se marně snažil utiřit ústa, která začala v těsné blízkosti jeho uší chrlit svou slovní lávu. Že den byl dlouhý, že potřebuje klid. Miren, zády opřená o pelest, ho nevnímala. Zeptala se ho:

„Tak co ty na to?“

„Prima. Maso bylo trochu tuhé.“

Proč vůbec něco říkáš? Copak nevidíš, že tím rozhovor jen prodlužuješ? Zalitoval, ne však odpovědi, nýbrž toho, že ji vůbec vyslovil. Ale už bylo pozdě.

„Tuhé? Jako podešev. A ten vývar nic moc. Už jsme jedli na lepších místech a levněji. Ale samozřejmě, když se věci nedělají jaksepatří, dopadá to takhle.“

„Zítra musím do práce, jestli to náhodou nevíš.“

„Zdá se, že Arantxa si s tchyní docela rozumí. Viděls, jak jí pomáhala rozvinout ubrousek? A jak jí pak otírala majonézu tady, z kníru? Protože jestli tohle není knír, tak já jsem císař pán. Všechnu lásku, kterou vždycky odpírala své matce, teď věnuje té tlusté ženské ze Salamanky.“

„No tak, no tak. Nezačínej.“

„Ty sis pěkně notoval se svým zeťem. Čemupak jste se smáli?“

„Budeš se navázet i do něj? Vždyť je to poklad, většího sympaťáka nenajdeš. Mám starost, že si ho dcera omotá kolem prstu.“

„Zdá se, že máte nějaké tajnosti.“

„Máme rádi sport.“

„A tvůj dojemný výstup? Co mi povíš k tomu, jak jsi tam přede všemi natahoval? V takovou chvíli má jít člověk ven

nebo na záchod, aby nedělal divadlo. Větší hanbu jsem nezažila.“

„Už jsem ti řekl, že jsem se neovládl.“

„Ty ses hlavně neovládl, když jsi do sebe obracel jednu *cavu* za druhou. Mám oči. Hned jsem si všimla, jak se drbeš na boku.“

„Neštví mě. Vzpomněl jsem si na kluka. Rodina slaví a kdo ví, kde je mu konec.“

„Akorát jsi nás zesměšnil. Chybělo jen, abys před nimi začal vykládat o Joxe Marim. Talíř bych po tobě hodila, to si pamatuj.“

„Dobře. Necháš mě už spát?“

Miren zhasla lampičku na své straně. Joxian tu svou zhasl už před nějakou dobou. Mlčeli? On ano. Miren dál seděla opřená o pelest a chrlila do tmy jednu poznámku, výtku a výčitku za druhou.

„Podle mě se sem nehodí. Možná jsou milí, vzdělaní a kdo ví co ještě, ale pozná se, že nejsou zdejší. Jak mluví, jak se hýbou. Připadá mi, že dokonce i jinak žvýkají. Pomalu se připravuj na vnuka s příjmením Hernández. Jen na to pomyslí, dělá se mi zle. Z toho je mi do pláče, a ne z Joxe Mariho, který bojuje za naši vlast. Já ti nevím, Joxiane. Já nevím. Co jsme pokazili? Tušíš? Proč máme tak nezdárnou dceru? Joxiane, spíš?“

Slovníček baskických výrazů použitých v textu

- Abertzale:** vlastenec, přívrženec baskické nezávislosti
- Agur:** na shledanou, ahoj při loučení
- Aita:** otec
- Aitona:** dědeček
- Alde hemendik:** pryč odtud
- Ama:** matka
- Amatxo:** mamka
- Amnistia osoa:** všeobecná amnestie
- Amona:** babička
- Arruntak:** vězni z ETA tímto výrazem označovali běžné delikventy
- Askatu:** osvobodit, též ve smyslu požadavku skandujících — svobodu, svobodu
- Aurreku:** baskický lidový tanec, který se tančí na něčí počest
- Barkatu:** odpustit (infinitiv), též odpust', odpusťte (imperativ)
- Bat:** jeden
- Batzoki:** politické a společenské sídlo Baskické nacionalistické strany (PNV)
- Belarri:** ucho, ušní boltec
- Beltza:** černý, černoš — označení pro příslušníky pořádkových jednotek policie, používané kvůli černé barvě jejich uniforem
- Bertsolari:** pouliční improvizátor baskických veršů. V Baskicku je přednášení improvizovaných veršů na zadané téma dodnes velmi populární, pořádají se i soutěže, které bývají velmi hojně navštěvované.
- Bi:** dvě
- Bietan jarrai:** sledovat dvě cesty. Jednu představuje vojenská síla, jež je symbolizovaná sekyrou; druhou inteligence či politická vychytralost, symbolizované hadem. Sekyra obtočená hadem byla znakem ETA.
- Bihotza:** srdce ve smyslu vyjádření něhy (srdce moje)
- Cava:** šumivé víno, sekt
- Churrería:** kavárna, kde se podávají *churros*. Nejde o baskickou specialitu, výraz naopak pochází z Madridu. *Churros* jsou jakési smažené koblihy z odpalovaného těsta ve tvaru křupavých tyčinek se slanosladkou příchutí, které se ukusují namočené do husté horké čokolády. Oblíbená snídaně Madridanů. *Churros* se z Madridu rozšířily po celém Španělsku.
- Dispersiorik ez:** ne rozptýlení vězňů, příslušníků ETA, po celém Španělsku. Španělská centrální policie používala praktiky odpo-

Obsah

1/ Podpatky na parketách	5
2/ Přívětivý říjen	9
3/ S Txatem v Polloe	13
4/ Tam u těch	17
5/ Stěhování potmě	21
6/ Txato, entzun	24
7/ Kameny v batohu	28
8/ Dávný příběh	32
9/ Rudá	36
10/ Telefonování	40
11/ Záplava	44
12/ Zeď	48
13/ Rampa, koupelna, pečovatelka	53
14/ Poslední odpolední svačiny	57
15/ Setkávání	61
16/ Nedělní mše	65
17/ Procházka	69
18/ Dovolená na ostrově	74
19/ Nesoulad	78
20/ Předčasné truchlení	83
21/ Nejlepší člověk z jejich rodiny	87
22/ Vzpomínky v pavučině	92
23/ Neviditelný provaz	96
24/ Dětský náramek	100
25/ Přestaň sem jezdit	106
26/ S námi, nebo proti nám	111
27/ Rodinný oběd	115
28/ Mezi námi sourozenci	120
29/ Dvoubarevný list	124
30/ Vyprázdnit paměť	129
31/ Rozhovor ve tmě	134

32/ Papíry a předměty	138
33/ Nápisy	142
34/ Pomyslné stránky	146
35/ Ohnivá skříň	150
36/ Z bodu A do bodu B	155
37/ Dort sváru	159
38/ Knihy	164
39/ Já sekera, ty had	168
40/ Dva roky bez tváře	174
41/ Její život v zrcadle	178
42/ Případ Londýn	182
43/ Oficiální snoubenci	188
44/ Obezřetnost	193
45/ Celodenní stávka	197
46/ Deštivý den	204
47/ Kde je jim konec?	208
48/ Odpolední směna	213
49/ Postav se k tomu čelem	217
50/ Žoldáková noha	222
51/ V kamenolomu	226
52/ Velký sen	232
53/ Nepřítel u nás doma	236
54/ Lež o horečce	240
55/ Jako naše mámy	244
56/ Švestky	249
57/ V záloze	253
58/ Brnkačka	258
59/ Skleněné vlákno	262
60/ Doktorři s doktory	268
61/ Příjemná maličkost	273
62/ Domovní prohlídka	277
63/ Politické materiály	281
64/ Kde je můj syn?	285
65/ Požehnání	289
66/ Klaus-Dieter	294
67/ Tři týdny lásky	298
68/ Konec studií	303
69/ Rozkol	309
70/ Vlast, past	314

71/ Nezdárná dcera	318
72/ Posvátné poslání	322
73/ Dal ses na vojnu, musíš bojovat	328
74/ Hnutí za osobní svobodu	333
75/ Porcelánový džbán	337
76/ Jen klidně plakej	344
77/ Černé myšlenky	349
78/ Výcvik	353
79/ Dotek medúzy	358
80/ Komando Oria	362
81/ Vyprovodil ji jenom smutný doktor	366
82/ He's my boyfriend	370
83/ Nešťastná náhoda	374
84/ Baskové vraždí	379
85/ Byt	385
86/ Měl jiné plány	390
87/ Houby a kopřivy	394
88/ Zkrvavený chléb	398
89/ Atmosféra v kuchyni	403
90/ Leknutí	409
91/ Seznam	415
92/ Její nejmilovanější dítě	420
93/ Země mlčenlivých	426
94/ Amaia	431
95/ Víno z demižonu	436
96/ Nerea a samota	441
97/ Průvod zabijáků	447
98/ Svatba v bílém	452
99/ Čtvrtý člen	456
100/ Pád	461
101/ Txoria txori	465
102/ První dopis	472
103/ Druhý dopis	477
104/ Třetí a čtvrtý dopis	481
105/ Smíření	486
106/ Syndrom uzamčení	492
107/ Setkávání na náměstí	496
108/ Lékařský přístup	501
109/ Když vítr rozdmýchá uhlíky	506

110/ Podvečerní rozhovor	511
111/ Noc v Calamoche	516
112/ S vnukem	523
113/ Závěrečné stoupání	527
114/ Sklo mezi námi	532
115/ Masáž	537
116/ Arabský salón	542
117/ Neviditelný syn	548
118/ Neohlášená návštěva	554
119/ Trpělivost	558
120/ Dívka z Ondárroy	563
121/ Povídání v hovorně	569
122/ Moje vězení, tvoje vězení	574
123/ Uzavřený kruh	579
124/ Promočená	583
125/ Nedělní ráno	587
Slovníček baskických výrazů použitých v textu	593

**FERNANDO
ARAMBURU**

**V
i
a
s
t**

Vydal Filip Tomáš – Akropolis
(5. května 1338/43, 140 00 Praha 4,
www.akropolis.info)
v roce 2019 jako svou 400. publikaci

Ze španělského originálu Patria přeložil Vít Kazmar
Redakce Anna Tkáčová
Jazyková redakce Viktor Špaček
Grafická úprava, obálka, sazba písmem Termina a HK Serif,
ePub a mobi Stará škola (www.staraskola.net)

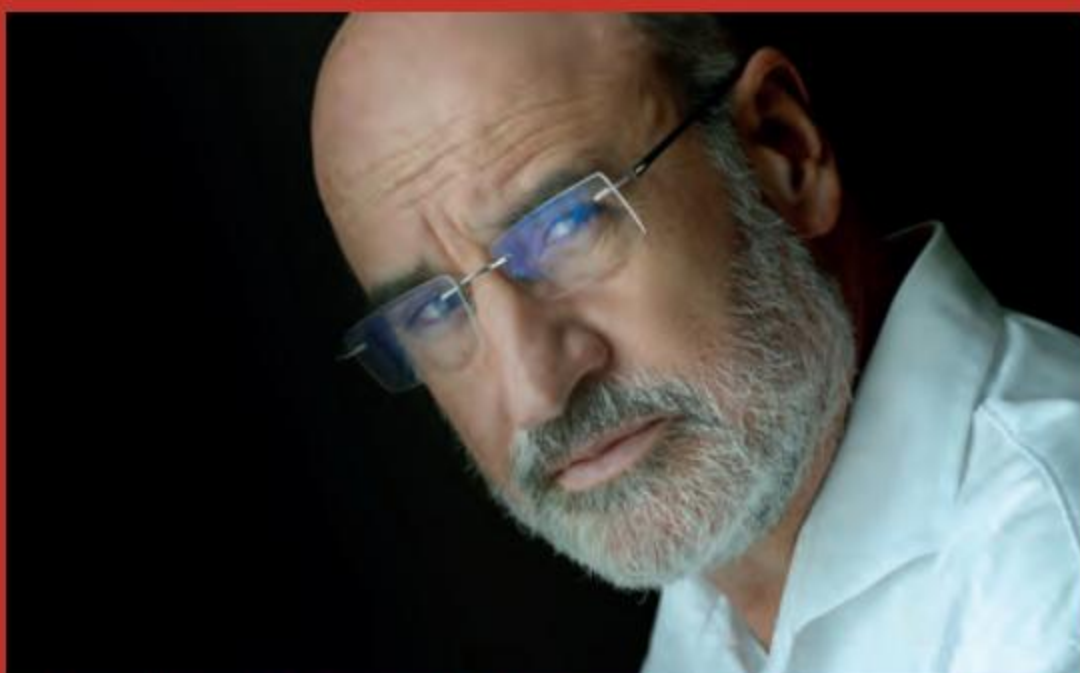
Tisk Těšínské papírny, s. r. o., Bezručova 212/17,
737 01 Český Těšín

Vydání první, 608 stran, TS 13.

ISBN 978-80-7470-257-0
ISBN 978-80-7470-258-7 (MOBI)
ISBN 978-80-7470-259-4 (ePUB)

Elektronická podoba knihy www.ereading.cz a www.kosmas.cz.

Doporučená cena včetně DPH 449 Kč
www.eshop.akropolis.info

© Ivan Giménez / Tusquets Editores

Fernando Aramburu

(* 1959, San Sebastián/Donostia)

je španělský spisovatel, básník, prozaik a esejista, píšící španělsky i baskicky. Od roku 1985 trvale žije v Německu. Od roku 2009 se plně věnuje literatuře. Napsal několik románů, z nichž například kniha s autobiografickými prvky z roku 2012 **Años lentos** (Pomalé roky) je jakousi přípravou na velkou ságu **Vlast**. Posledním autorovým dílem je poetická autobiografie **Autorretrato sin mí** (2018, Autoportrét beze mne). **Vlast** je první Aramburuovou knihou přeloženou do češtiny. Ve Španělsku se jí prodalo přes milion výtisků a vyšla ve více než šestnácti jazycích (HBO podle této knihy připravuje seriál). Je ověněna mnoha cenami, španělskými i mezinárodními.

„Už dlouho jsem nečetl tak podmanivou, dojemnou a chytře pojatou knihu. Tento smyšlený příběh je zároveň výmluvným svědectvím o historické skutečnosti.“

(Mario Vargas Llosa, El País)

Baskičtí teroristé v roce 2011 po čtyřiceti letech činnosti ohlašují složení zbraní. Pro Bittori, vdovu jedné z obětí, však příběh zdaleka nekončí. Rozhodne se vrátit na místo událostí, do městečka a do domu, kde před vraždou žila. Chce zjistit, kdo střílel. Spolu s ní se vydáváme na cestu do minulosti, v níž městečko zvolna ovládají podezření a nenávisť, celou společnost rozkládá vlastenecká horečka a vkrádá se do všech vztahů. Dokáže Bittori znovu žít s těmi, kdo proti ní štváli před atentátem i po něm? Dokáže žít s těmi, kdo obrátili její život vzhůru nohama? Bittorin návrat zneklidní celé městečko, především sousedku Miren, před atentátem důvěrnou přítelkyni, jejíž syn si odpykává trest za teroristické útoky. Co obě ženy znepřátelilo? Co otrávil život jejich dětí, manželů, sourozenců, sousedů, spolupracovníků a bývalých přátel?

Strhující román o vině a odpuštění, o pokusu zacelit rány v názorově rozdělené společnosti, se odehrává v Baskicku, ale mohl se odehrát kdekoli jinde, kde ideologický fanatismus a zaslepenost, strach a neschopnost se dorozumět a přenést přes názorové neshody páchá zlo, jež poznamenává každíčký kout lidské duše a narušuje běžné mezilidské vztahy. Velký humanistický příběh plný živých a opravdových postav.

ISBN 978-80-7470-257-0

9 788074 702570

Doporučená cena 449 Kč